

РОЛЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

УДК 378.147.091.33 – 027.22:796

Вікторія Бабаліч, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики олімпійського і професійного спорту
Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

РОЛЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

У статті теоретично обґрунтовано передумови формування соціальної компетентності у студентів, які навчаються на факультеті фізичного виховання. Представлено соціальну компетентність як важливий компонент, що соціально збагатить професійні знання, уміння і навички у системі фахової підготовки майбутніх вчителів фізичної культури і тренерів. Описано шляхи розв'язання означеної проблеми на досвіді провідних країн світу.

Ключові слова: фізичне виховання, спорт, соціальна компетентність, світовий досвід, студенти.

Літ. 11.

Викторія Бабаліч, кандидат педагогических наук,
доцент кафедры теории и методики олимпийского и профессионального спорта
Кировоградского государственного педагогического университета имени Владимира Винниченка

РОЛЬ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ И СПОРТА В ФОРМИРОВАНИИ СОЦИАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ В УСЛОВИЯХ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ: ОПЫТ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН

В статье теоретически обоснованы предпосылки формирования социальной компетентности студентов, обучающихся на факультете физического воспитания. Представлено социальную компетентность как важный компонент, который социально обогатит профессиональные знания, умения и навыки в системе профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры и тренеров. Описаны пути решения этой проблемы на опыте ведущих стран мира.

Ключевые слова: физическое воспитание, спорт, социальная компетентность, мировой опыт, студенты.

Victoriya Babalich, Ph.D. (Pedagogy),
Associate Professor of the Theory and Methodology of the Olympic and
Professional Sport Department
Kirovohrad Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University

THE ROLE OF THE PHYSICAL EDUCATION AND SPORT IN THE FORMATION OF SOCIAL COMPETENCE OF STUDENTS IN THE CONDITION OF HIGHER EDUCATION: THE EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES

The article theoretically substantiates the factors of formation of social competence of students of the Faculty of Physical Education. The author introduces the social competence as the essential component, which socially can enrich the professional knowledge, an abilities and skills of future teachers of physical culture and sports coaches in the system of professional education. The author describes the ways of solving this problem, taking into account the experience of advanced countries of the world.

Keywords: Physical Education, a sport, a social competence, the world experience, the students.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Фізичне виховання й спорт відіграють важливу роль у житті суспільства, сприяють гармонійному розвитку і формуванню особистості. Проте доволі часто у суспільстві спостерігається стосовно них досить спрощений погляд, сприйняття як накопичення певних специфічних знань, умінь, навичок, переважно як обізнаність щодо правил організації

і проведення змагань, оволодіння технічними знаннями і тактичними навичками. Зауважимо, що серед основних завдань фізичної культури і спорту є “постійне підвищення рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку населення, сприяння економічному і соціальному прогресу суспільства”. Фізичну культуру визнано “важливим засобом підвищення соціальної і трудової активності людей, задоволення їх моральних, естетичних та творчих запитів,

РОЛЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВИЩОЇ ОСВИТИ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

життєво важливої потреби взаємного спілкування, розвитку дружніх стосунків”. При цьому соціальна цінність спорту визначається його дійовим стимулюючим впливом на поширення фізичної культури серед різних верств населення”. Про це йдеться у Законі України “Про фізичну культуру і спорт” [2].

Таким чином, фізичне виховання і спорт як соціальні явища мають важливе суспільне значення, адже вирішують важливі соціальні завдання. Ефективності цього процесу сприяють загальні та специфічні функції фізичного виховання й спорту, які мають властивість впливати на людину і людські відносини. Така взаємодія допомагає активізувати життєдіяльність людини, що спонукає її дотримуватись культурних та духовно-моральних цінностей [4]. Саме тому небезпідставно один із засновників сучасної теорії та практики фізичної культури і спорту Ж. Ебер [цит. за: 10] наголошує на ціннісних аспектах ідеї боротьби, суперництва і визначає сутність спорту як соціального явища.

Отже, фізична культура і спорт – це складне соціальне явище, яке не обмежується вирішенням лише завдань фізичного розвитку й здоров’я людини, а виконує й інші соціальні функції в області політики, моралі, етики та естетики, є засобом етичного, естетичного, морального виховання особистості, залучає до фізичної культури різні прошарки населення [10], сприяє формуванню соціальної компетентності.

Аналіз основних досліджень і публікацій, у яких започатковано розв’язання даної проблеми і на які спирається автор. У два останні десятиліття спостерігається поширення суспільної думки, що формування соціальної компетентності фахівців у галузі фізичного виховання і спорту відіграє важливу роль в їхньому професійному становленні. Так, провідний американський фахівець Д. Хелісон наполягає на впровадженні гуманістичних тенденцій розвитку фізичного виховання і спорту, пропонує альтернативний набір цілей у галузі фізичного виховання і спорту з акцентом на людські цінності й потреби. Із своїми однодумцями науковець розробив стратегію розвитку відповідно до концепції, яка припускає, що фізична активність сприятиме формуванню самоконтроля, особистісній і соціальній відповідальності (Д. Уотсон, Б. Клоксен). Для реалізації цієї стратегії:

- розроблено програми: викладання особистісної і соціальної відповідальності через фізичну активність (TPSR, Д. Хелісон), соціальної та індивідуальної відповідальності, заснованої на

стандартних програмах фізичного виховання (Х. Котфорт, Т. Мартенек, Дж. Калескей, М. Паркер, Дж. Стел), розвитку молодіжних лідерів, засновану на спортивній програмі (Т. Шилінг, Т. Мартенюк, С. Карсон), розвитку відповідальності тренерів у дитячо-юнацькому спорті (Д. Хелісон, Т. Мартенек, Д. Уолш), комплексного здоров’я і фізичного виховання, фізичної активності та розвитку молоді (С. Дулітл);

- створено освітні моделі: навчання особистої і соціальної відповідальності (Б. Гордон); особистісно-соціальна модель з погляду гендерної рівності (П. Врайт, М. Стоксен, Н. Хайс) та філософського аспекту (П. Врайт, М. Баррейс, Д. Толефсен); розширення вчительської особистої і соціальної відповідальності для надання допомоги молоді в громадах (Д. Уолш); навчальна модель для фізичного виховання з урахуванням соціального аспекту (М. Матзле).

Зазначимо, що соціальну компетентність як процес навчання життєвим навичкам за допомогою фізичного виховання і спорту досліджували П. Врайт, С. Ден, В. Лі. Науковці Дж. Кеклей, Ф. Колте, Ф. Джейкобс, Р. Даксте, Р. Спай в результаті аналізу науково-методичної літератури знайшли підтвердження впливу спорту на соціальний розвиток і формування особистості. Науковці Д. Фудзівара, Л. Кудрна, Р. Долан у роботі “Соціальні наслідки культури і спорту” довели вплив фізичного виховання і спорту на соціальний добробут, благополуччя населення, який у свою чергу, сприяє підвищенню рівня фізичної працездатності людей, і як результат – допомагає їхньому кар’єрному зростанню й, відповідно, соціальній успішності.

З огляду на те, що процес формування соціальної компетентності побудований на міжособистісному спілкуванні, що передбачає єдність і взаємозв’язок людини та суспільства, у нашому дослідженні будемо спиратися на думку вчених В. Хартапа, К. Рубіна, Л. Роуз-Краснора, які в основу соціальної компетентності поклали взаємодію (сім’я, друзі, вчителі, колеги, а також незнайомі люди, які зустрічаються у повсякденному житті) й визнають однією з наважливих навичок, якою можуть володіти люди, здатність взаємодіяти з іншими людьми і бути компетентним у цій справі, завдяки якій “переживання людини стають багатшими і значнішими, вона вчиться пізнавати й міркувати, зростають її можливості для досягнення особистих цілей у соціальній взаємодії при збереженні хороших відносин з іншим плином часу і в різних ситуаціях” [цит. за: 1, 526].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття. Отже, фізичне виховання і спорт є важливим чинником формування особистості, зокрема й в умовах реформування вищої освіти України, її інтеграції в європейський освітній простір, що, передусім, спрямовано на покращення якості професійної освіти, формування компетентного, успішного фахівця. Тому постійного перегляду та удосконалення відповідно до сучасних, європейських вимог потребує підготовка майбутніх кваліфікованих спеціалістів.

У той же час, результати аналізу наукової літератури пострадянського простору та України довели, що в переліку професійних компетентностей майбутніх спеціалістів фізичного виховання і спорту чітко не визначена роль соціальної. Виходимо з того, що сформована соціальна компетентність у майбутніх вчителів фізичної культури і тренерів як важливий компонент їхньої професійної компетентності соціально збагатить професійні знання, уміння й навички, розвине їхні соціальні здібності у системі фахової підготовки. У цьому контексті важливим є досвід зарубіжних країн.

Формулювання цілей статті (постановка завдання) полягає у висвітленні поглядів на роль фізичного виховання і спорту у формуванні соціальної компетентності у майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в дослідженнях науковців провідних країн світу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Проблема забезпечення та шляхи покращення якості освіти в галузі фізичного виховання і спорту турбує більшість європейських науковців. При цьому зазначається, що вона неможлива без інноваційного розвитку її складових. Зокрема, уряд Шотландії, керуючись всесвітньовідомою концепцією соціального капіталу як генотипного феномену, звернув увагу на вирішення питання соціальної згуртованості, соціальної інтеграції та активної громадської позиції у населення. На підтримку цієї концепції професор Ф. Колте у науковій доповіді "Соціальні переваги спорту" презентує фізичне виховання і спорт як потенційну галузь для формування соціальних компетентностей у населення. Така перспектива, наголошує автор, можлива за умов партнерських відносин з іншими організаціями та установами, а також завдяки підготовці кваліфікованих кадрів в області фізичного виховання і спорту. При цьому Ф. Колте уточнює, що спорт сам по собі не може вирішувати усі

соціальні проблеми. Це зумовлено багатьма чинниками:

1. Відсутністю фундаментального дослідження сучасних, пріоритетних напрямів соціальної політики.

2. Труднощами у визначенні показників, які вказують, що саме завдяки спорту відбуваються ті чи інші зміни. Наприклад, зниження рівня злочинності серед молоді завдяки залученню їх до спортивних програм.

3. Складністю визначення позитивних змін саме від впливу спорту, оскільки вони є непрямими (наприклад, віра в те, що тільки внаслідок впливу спорту відбуваються позитивні зміни в поведінці, як-от зменшення рівня вчинення злочинів, та ставленні до самого себе, зокрема, підвищення самооцінки і самодисципліни), виявлення причинно-наслідкових зв'язків між фактичними змінами поведінки на початку і в кінці дослідження [7].

Попри такі чинники, Ф. Колте не полишає думка про те, що саме фахівці цієї галузі спроможні ефективно впливати на формування соціальної компетентності населення. Більш того, він наголошує, що вчителі фізичного виховання і спорту, маючи неабиякий потенціал для впливу на розвиток активної громадської позиції засобами спорту, можуть здійснювати відповідну діяльність за такими напрямками:

- створення відповідних умов для залучення громади до фізичної культури і спорту;
- забезпечення належного фінансування спортивних заходів, які проводяться в рамках громадських груп та організацій;
- співпраця з різними громадськими організаціями, які допоможуть лобювати різні питання, не пов'язані зі спортом;
- створення груп підтримки, що спрямує усі зусилля на покращення матеріально-технічного забезпечення місцевих ресурсів (спортивні споруди тощо);
- виявлення й передання досвіду про соціальну роль фізичного виховання і спорту у вихованні особистості місцевим спортивним лідерам, керівникам команд, тренерам та помічникам та інше.

З цього приводу слушним є припущення В. Шейфера щодо потенційних можливостей фізичного виховання і спорту відносно формування соціальної компетентності, їх терапевтичних якостей. Науковцем визначено п'ять елементів терапевтичного потенціалу фізичного виховання і спорту. Це:

1. Наслідкування позитивних прикладів видатних спортсменів, корекція девіантної

РОЛЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

поведінки та залучення до здорового способу життя і спорту шляхом застосування методу “диференційованої асоціації”.

2. Сприяння розвитку самодисципліни.

3. Усвідомлення альтернативності невдачам у навчанні, тим самим забезпечення підвищення самооцінки підлітка.

4. Активізація життєдіяльності людини, стабілізування її психічних процесів.

5. Допомога підліткам краще пізнати світ, задовольнити певні потреби у подорожах, привчання до самостійності [цит. за: 7].

При цьому В. Сшейфер звертає увагу на те, що дієвість всіх цих елементів буде ефективною тільки за умови комплексної взаємодії, яка досягається шляхом партнерських відносин, у межах більш широких соціальних програм як комбінація традиційних та інноваційних підходів.

Подальші пошуки, які підтверджують роль фізичного виховання і спорту як дієвих засобів соціалізації особистості, ефективної соціальної взаємодії різних верств населення, знаходимо в науковому звіті Швейцарської академії розвитку (SAD) [6]. SAD – це практикоорієнтований науково-дослідний заклад, який розробляє й тестує нові підходи та методи, спрямовані на гармонійне існування дітей і молоді в суспільстві. Їхня робота здійснюється шляхом прикладних досліджень, моніторингу, оцінки проектів та через власні пілотні проекти. Дослідниками академії у 2012 році було запроваджено проект “Управління соціальними знаннями і культурним розмаїттям”, у межах якого в умовах міжгенічного діалогу серед молоді Шрі-Ланки досліджувалась роль фізичного виховання і спорту.

Реалізація цього проекту здійснювалась серією спортивних заходів, у процесі яких через спеціально підібрані різноманітні рухливі та спортивні ігри, втілювалася основна мета проекту. Відповідно, організація і проведення таких спортивних заходів мали свою специфіку, принципи, зокрема не визначення переможців, а міжособистісна взаємодія учасників, яка ґрунтувалася на вікових та етнічних особливостях взаємовідносин молоді. Під час спортивних заходів молодь навчалася вирішувати конфлікти, працювати в команді, брати особисту відповідальність за прийняття рішень тощо. Спостереження за учасниками підтвердило, що різноманітність та специфіка проведення таких заходів позитивно впливає на процес їхнього самовизначення, сприяє мобілізації “внутрішніх” чинників особистості.

Слід зауважити, що залучення до проекту місцевих вчителів фізичної культури і тренерів

надало їм можливість пройти відповідну підготовку, яку було спрямовано на ознайомлення вчителів з методикою формування соціальних компетентностей у молоді. Ця методика ґрунтувалася на основних аспектах:

- фізичний розвиток (стимулювання до активної діяльності та допомога у розвитку фізичних здібностей);

- ментальний вимір (сприяння розвитку інтелектуальних здібностей, зокрема уміння концентруватися, міркувати, передбачити, логічно мислити, приймати стратегічні рішення);

- емоційний аспект (підвищення рівня інформованості та управління емоціями: розвиток умінь справлятися зі страхами, розчаруваннями, самоконтроль агресії; піднесення відчуття радості, задоволення; мотивація до навчання завдяки формуванню вміння вигравати чи програвати);

- соціальний аспект (допомога у зміцненні соціальних відносин і покращенні соціальних навичок: навчання взаємодіяти в соціальному середовищі, дружити, довіряти, співпереживати, поважати, співпрацювати, управляти конфліктами, бути толерантними до оточуючих, підкорятися правилам змагань та діяти в команді).

Отриманий хороший соціально-професійний досвід допоміг викладачам і тренерам покращити систему своїх професійних міжособистісних відносин, продуктивно співпрацювати в проекті.

Означена проблема турбує й спільноту Англії. Так, англійський уряд у 2000 році розробив стратегію розвитку спорту упродовж наступного десятиліття “Спортивне майбутнє для всіх” [8], головна мета якої – надання можливостей та створення умов для кожного бажаного громадянина брати активну участь і бути співучасником процесу розвитку в області фізичного виховання і спорту, сприяння соціальній інтеграції майбутнього фахівця. Особливої уваги приділено питанню підготовки майбутніх вчителів фізичної культури і тренерів у нових інтеграційних умовах, розкрито фундаментальні проблеми, які виникли (недостатній рівень професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту щодо соціальної інтеграції, підвищення їхньої ролі у соціалізаційних процесах особистості та застарілі підходи (навчальні плани підготовки) в організації освітнього процесу фахівців даної галузі [5]); збільшено фінансування з фонду “Нові можливості” для підготовки фахівців в цій області; визначено роль вищої освіти та досліджено способи підтримки й соціального включення фахівців з фізичного виховання і спорту до реалізації стратегії “Спортивне майбутнє для всіх”.

РОЛЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

У свою чергу, документом, який визначає роль вищої освіти [6] підкреслено важливість інтеграційних підходів до фахової підготовки вчителів фізичного виховання і тренерів, що зумовлено позитивним впливом на залагоджування соціальних бар'єрів, мотивуванням й надиханням на досягнення особистого та бізнес успіху. При цьому вища освіта визнається "ключовим фактором" особистого, соціального та професійного зростання на шляху отримання академічної кваліфікації.

Таким чином першим етапом перетворень у вищій освіти Англії було прагнення уряду створити належні умови фахової підготовки на тлі компетентнісного підходу та формування соціальної компетентності, зокрема й у майбутніх вчителів фізичної культури і тренерів. Наступним етапом стала оцінка якості й рівню викладання фізичної культури і спорту в школах. Тож, упродовж 2008 – 2012 років з метою перевірки реалізації програм фізичного виховання англійські школи інспектувала спеціально створена комісія, звітом якої (Ofsted PE) представлено огляд щодо досягнень учнів, якості викладання й характеристику змісту навчальних програм, зроблено висновки про організацію та управління фізичною культурою в школах, піддано критиці роботу викладачів стосовно недостатнього рівня їх професійних і загальних компетентностей. За результатами перевірки департамент освіти розробив і запровадив у 2014 році у навчальні заклади Англії нову освітню програму, в основі якої – принципи компетентнісного підходу.

Серед суттєвих змін, які стосувалися діяльності викладача, є сам процес підбору кадрів. В його основі – надання переваги фізичному вихованню як складовій частині загальноосвітньої системи, що має оздоровчий вплив, сприяє формуванню навичок здорового способу життя, моральному вихованню, залучає молодь до культури через рухову активність. Йдеться про те, що для обрання на посаду пріоритетності надавали тим кандидатам, які на співбесіді показували обізнаність в основних вимогах щодо змісту нової національної навчальної програми, могли швидко адаптуватись до нових умов праці, які окрім реалізації специфічних завдань фізичного виховання можуть створити належні умови для духовного, морального, соціального й культурного розвитку особистості.

Стосовно учнів, нова програма передбачала декілька ключових етапів, зміст яких вони мали опанувати. Кожен етап мав на меті, в першу чергу, сприяти підвищенню як спеціальних

компетентностей (розвиток фізичних якостей, навичок, вміння їх реалізовувати під час змагань та різних заходів), так і загальних (отримувати задоволення від спільної роботи, спілкування; набувати вміння вести конкурентну боротьбу; мати розуміння того, як досягати успіху, прагнути до здорового способу життя) [9].

Особливий науковий інтерес представляє освітньо-спортивна модель американської дослідниці Деріл Сідентоп [11], яку було адаптовано й упроваджено в навчальний план фізичного виховання, в тому числі, у вищій школі США. Мета цієї моделі полягає у розширенні професійного досвіду спортивної роботи студентів у різних статусах. Передумовою її створення було твердження про те, що кожна людина у повсякденному житті має набір соціальних ролей, як-от студент, який навчається на факультеті фізичного виховання, упродовж звичайного робочого дня постійно змінює соціальні ролі відповідно до соціального статусу (син, студент, член спортивної команди, покупець тощо).

В основу освітньо-спортивної моделі було покладено предмет "Спортивні ігри", на заняттях якого студенти, працюючи в команді, практикуються в оволодінні професійними компетентностями (знаннями, уміннями і навичками), а головне – набувають досвіду соціальної взаємодії, виконують різні функціонально-соціальні ролі:

1. Капітан (бере на себе певні повноваження тренера, навчається приймати самостійно рішення).

2. Рефері (знайомить з правилами змагань та специфікою або особливостями організації змагань).

3. Фітнес-інструктор (проводить загальну та спеціальну розминку).

4. Секретар (взаємодіє з суддями, гостями змагань, оголошує результати, несе відповідальність за оформлення протоколу гри).

5. Технічний менеджер (відповідає за обладнання, ігровий майданчик).

6. Член спортивної ради (відповідає за популяризацію види спорту, залучає до здорового способу життя, допомагає в організації змагань і спортивних заходів).

7. Помічник капітана (відповідає за оформлення дошки оголошень, ведення таблиці змагань).

8. Репортер (бере інтерв'ю у гравців і гостей змагань).

Зазначимо, що майстерне виконання означених ролей сприяє розвитку гнучкості, толерантності,

РОЛЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

умінню співпрацювати в різні групах та командах, чого вимагає специфіка майбутньої діяльності.

За технологією впровадження вище означеної моделі наступним кроком визначено проведення мінісеминарів і тренінгів, у процесі яких обговорювались функціонально-соціальні ролі учасників, створювались належні умови для запровадження курсу, тобто за потреби спрощувались правила змагань, корегувалась кількість учасників тощо. Такі проекти організовувались як в межах групи, так між групами, курсами.

Після завершення курсу студенти, працюючи у групі, готували звіт про свою роботу, аналізували колективну роботу, результати якої обговорювались під час звітних зустрічей, вносились корективи у перспективну діяльність.

Упевнені, що представлена модель, яка є наближеною до реальних, професійних умов сприяє розвитку і фахових, і соціальних компетентностей майбутнього фахівця.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, результати здійсненого теоретичного аналізу наукових і методичних джерел, досвід провідних країн світу переконливо доводить, що освіта майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту ще не досконала і потребує коректив, вимагає створення умов, що сприятимуть ефективному формуванню соціальної компетентності вчителів фізичної культури і тренерів й відповідно підвищенню якості освітнього процесу в умовах вищої професійної педагогічної освіти України. Дослідженню цього питання приділимо увагу у подальших публікаціях.

1. *Варецька О.В. Теоретичні і методичні засади розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти: дис. ...д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 / Олена Володимирівна Варецька. – Київ, 2015. – 630 с.*

2. *Дементьева Н. Ф. Формы и методы медико-социальной реабилитации нетрудоспособных граждан / Н.Ф. Дементьева, Э.В. Устинова. – М.: ЦИЭТИН, 2002. – 135 с.*

3. *Закон України “Про фізичну культуру і спорт” [Електронний ресурс]. – Режим доступу*

до вид.: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>.

4. *Фізичне виховання [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.pedahohikam.net/nerv-275.html>.*

5. *Bailey R. Evaluating the relationship between physical education, sport and social inclusion / Richard Bailey. // Educational Review. – 2005. – С. 71 – 90.*

6. *Caborn Mr. R. The role of further and higher education in delivering the government's plan for sport [Електронний ресурс] / Mr. R. Caborn, M. Hodge – 2001. – Режим доступу до ресурсу: http://dera.ioe.ac.uk/10138/1/A_sporting_future_for_all.pdf.*

7. *Coalter F. The Social Benefits of Sport. An overview to inform the community planning process. [Електронний ресурс] / Fred Coalter // Edinburgh: SportScotland. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.sportscotland.org.uk/documents/resources/thesocialbenefitsofsport.doc>*

8. *DCMS (Department for Culture, Media and Sport) A sporting Future for all, London: DCMS, 2001. – 46 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kzndsr.gov.za/LinkClick.aspx?link=GIS%2Fgovplan2001+-+UK.pdf&tabid=130&mid=921>*

9. *National curriculum in England: PE programmes of study [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.gov.uk/government/publications/national-curriculum-in-england-physical-education-programmes-of-study>.*

10. *Schafer W. Some Social Sources and Consequences of Inter-Scholastic Athletics: The Case of Participation and Delinquency [Електронний ресурс] / W. Schafer // International Review of Sport Sociology. – 1969. № 4. – С. 63 – 81.*

11. *Siedentop D. What is sport education and how does it work? / D. Siedentop, // Journal of Physical Education, & Dance. – 1998. – №69. – №4. – С. 18 – 20.*

12. *Wijesekera R. Sport and Play for Interethnic Dialogue among Children and Youth in Sri Lanka [Електронний ресурс] / R. Wijesekera, T. Kisch, V. Schnorr // Swiss Academy for Development. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: https://www.sportanddev.org/sites/default/files/downloads/sri_lanka_final_evaluation_report.pdf*

Стаття надійшла до редакції 11.01.2017

